

28.4.2003

2887/4/02

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Anu Rita

TUTKINTAVANKILAN NAISTENOSASTON TARKASTUS

Arvostelette 21.11.2002 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassanne kantelukirjoituksessa menettelyä A:n tutkintavankilassa 16.11.2002 suoritettua naistenosaston tarkastuksessa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian työjärjestykseen perustuvan asiajaon mukaan asianne kuuluu allekirjoittaneelle apulaisoikeusasiamiehelle.

Vastauksena kanteluunne ilmoitan Teille seuraavan.

Kirjoituksenne johdosta oikeusasiamiehen kanslian tarkastaja on kuullut A:n tutkintavankilan ylivartija B:tä. A:n tutkintavankilan johtaja ja rikosseuraamusvirasto antoivat lisäksi lausunnot asiasta (liitteenä).

Tutkintavankeudesta annetun lain 5 §:n mukaan rangaistuslaitoksessa tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on tarpeen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai luvattomien esineiden tai aineiden löytämiseksi. Jos rangaistuslaitoksen osas tolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, henkilöntarkastus saadaan toimittaa kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville vangeille. Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 b § sisältää vastaavan säännöksen vankeus- ja sakkovankien osalta.

Arvostelette ensinnäkin sitä, että henkilöntarkastus tehtiin useammalle vangille siten, että vangit riisutettiin ryhmänä. Katsotte, että henkilöntarkastus olisi tullut kyetä järjestämään kullekin vangille vankikohtaisesti, yksityisesti.

Kertomanne ja saadun selvityksen perusteella tarkastettavalla osastolla olleille yhteensä kymmenelle naisvangille on tehty kahdessa ryhmässä henkilöntarkastus eristysosaston käytävällä. Tarkastusta on ollut tekemässä kahdeksan naisvartijaa.

Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 1 luvun 5 §:n mukaan vankeja on kohdeltava heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto on 25.5.1999 antanut vangin tarkastamista koskevan määräyksen (6/011/99). Määräyksen mukaan riisuuntumista edellyttävän henkilöntarkastuksen aikana tilassa ei tule olla läsnä tarkastettavan kanssa toista sukupuolta olevia henkilöitä.

Tarkempia säännöksiä tai määräyksiä siitä, miten henkilöntarkastus pitäisi tehdä, ei ole. Ymmärrän, että olette kokenut tarkastustilanteen loukkaavan yksityisyyttänne. Rikosseuraamusvirasto on lausunnossaan korostanut henkilöntarkastuksen suorittamista mahdollisimman hienotunteisesti ja todennut seuraavaa.

Vaikka asiassa ei olekaan menetely säännösten vastaisesti, niin erityistarkastusta suunniteltaessa ja toteutettaessa tulisi kiinnittää huomiota sekä pyrkiä selvittämään mahdollisuudet siihen, että henkilöntarkastus voitaisiin suorittaa mahdollisimman hienotunteisesti. Laitosten olosuhteet sekä erityistarkastusten perusteet ja laajuus voivat vaihdella suuresti. Osa suoritettavista erityistarkastuksista on kiireellisiä. Osa suorittamisesta on taas päätetty hyvissä ajoin etukäteen, jolloin niiden toteuttamistapaa ehditään paremmin valmistella. Asiassa ei siten ole mahdollista antaa yleispäteviä ohjeita tai suosituksia, vaan asianmukainen menettelytapa on ratkaistava aina tapauskohtaisesti. Erityistarkastuksia suoritettaessa tulisi kuitenkin aina selvittää mahdollisuus henkilöntarkastusten suorittamiseen yksittäin erillisissä tiloissa. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulisi harkita ja selvittää sermien tai muiden vastaavien näkyvyyttä rajoittavien esteiden käyttämistä tarkastuksen yhteydessä.

Voin yhtyä rikosseuraamusviraston näkemykseen. Toisaalta selvityksessä ja lausunnossa on tuotu esiin se, että erityistarkastuksen tavoitteen saavuttaminen edellyttää tarkastukselta yllätyksellisyyttä ja tehokkuutta ja että myös käytettävissä olevan henkilöstön määrä ja vankilan tilat asettavat omat rajoituksensa sille, miten tarkastus käytännössä kyetään toteuttamaan. Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella erityistarkastuksesta A:n tutkintavankilassa vastanneet virkamiehet eivät ole ylittäneet harkintavaltansa tai käyttäneet sitä väärin taikka muutoinkaan menettelleet lainvastaisesti. Vaikka en havaitse tässä asiassa virheellistä menettelyä, saatan kuitenkin rikosseuraamusviraston ja A:n tutkintavankilan tietoon käsitykseni mahdollisimman suuren hienotunteisuuden noudattamisesta henkilöntarkastuksia tehtäessä.

Arvostelette myös sitä, että kaksi vankia on joutunut tarkastuksen ajan odottelemaan tilassa, jossa ei ollut wc:tä eikä muutoinkaan mahdollisuutta wc:n käyttöön. Kerrotte, ettei tarkastuksen päättymisajankohtaa ilmoitettu.

Saadun selvityksen mukaan vankeja sijoitettiin odottelemaan tarkastuksen loppumista kolmeen paikkaan, minkä on todettu olevan hyvä järjestyshäiriöiden ehkäisemiseksi. Selvityksessä todetaan, että näistä tiloista matkasellissä numero viisi ei ole wc:tä, mutta siellä on ns. vartijankutsupainike, jolla saa yhteyden henkilökuntaan esim. wc-käyntiä varten. Selvityksessä kerrotaan myös, että vangeille ilmoitetaan tarkastuksen arvioitu kesto aika. Tässä tapauksessa tarkastus kesti runsaat kaksi tuntia.

Tältäkkään osin ei ole ilmennyt aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

Lopuksi arvostelette sitä, että erityistarkastus ajoittui lauantai-iltaan saunan jälkeiseen aikaan, jolloin vangit ovat rauhoittumassa yölepoa varten.

Rangaistuslaitoksen harkintavallassa on päättää, milloin ja miten laitoksen tiloja valvotaan. Tältäkkään osin ei ole ilmennyt aihetta epäillä lainvastaista menettelyä.

Kirjoituksenne ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että lähetän tämän vastaukseni tiedoksi rikosseuraamusvirastolle ja A:n tutkintavankilan johtajalle.